

הערות הנוגע למלאכת מלבן - שיעור 350

I. השאלות והערות

- (א) לעמוד על מפה לחה בפתח הבית או במקוה לכאורה יש להתיר משום שאינו מתכוין לסחיטה והוי רק פ"ר דלא ניחא ליה והוי סחיטה שלא כדרכה ודרך לכלוך וכ"כ השו"ת להורות נתן (ה' - ט"ז) ועוד דאין כיבוס אלא במתכוין ואינו מתכוין מותר אפילו אם הוא פ"ר דניחא ליה וכ"כ השכיתת השבת (כללי דש"מ ה' - דף י"ז): והביא כלל זה בשם הסמ"ג והריב"א וראייתו מנדה שמערמת וטובלת בכגדיה וכן מי שנשרו הגרביים בשבת דמותר לילך בהם דאפילו פ"ר שיסחוט משום דאינו מתכוין ועוד טעמים הנ"ל ויש לעיין עוד למי שישב בבגדיו שנרטב במי גשמים אם יש בו איסור סחיטה
- (ב) עשיית רטייה לחה לכאב ראש חזק צריך להכינה מע"ש ואם א"א יעשה ע"י נכרי בשבת או להשתמש באלונטית של נייר או סינתטי שסחיטתו הוא רק מדרבנן יש ג"כ להתיר דבמקום חולה לא גזרו (אג"מ ז' - ע' ושו"ע שכ"ח - י"ז) ויש מתירים בשריית המפה במים מלוכלכים או אפילו במים ובבגד נקי דאינו מתכוין לכיבוס ועיין בב"ל (ש"ז - י' ד"ה דל"ה) ושש"כ (ל"ג - י"ט)
- (ג) ליתן מים על צמר גפן או חוט של ציצית או בכל בגד שיש בו כתם אסור ששרייתו זהו כיבוסו (מ"ב ש"ז - סקמ"ד) ובאשל אברהם (מצוטט ש"ז) כתב שנתלחלח לו פ"א חוט הציצית במי רגלים ושפך עליו מים ואין זה בגדר כיבוס דלא היה כוונתו על כיבוס אלא על ביטול מי רגלים לתפלה ומשמע דאפילו אם הוא פ"ר מותר דלאו בכל מלאכות חייב משום פ"ר ועיין במגיד משנה (י"ז - ז') ובשכיתת השבת (ה"ל) וע"ע בשו"ע (ש"ז - י') דאסור וצ"ע
- (ד) ניקוי כתם באופן שאין הבגד מתטהר לגמרי מהם בשרייה או בשפשוף אסור וראיה מתוספות (שנת קי"ח - ד"ה ה"א) דרק בבגד נקי או דרך לכלוך לא אמרינן שרייתו זהו כיבוסו ולא ככיבוס קצת
- (ה) בגדים השרוים במים אסור לנגבם סמוך לאש אפילו ביו"ט דאין שייך בישול מ"מ איסורו משום איסור מלבן (מ"ב ש"ח - סקס"ט) ודוקא אם היד סולדת בו
- (ו) מותר לנקות המנעל במטפחת להסיר האבק ולא יותר (ערוך השלחן שכ"ז - ז') ונסתפק במנעלים שיש בהם חוטי תפירה מבחוץ אם רשאי לשכשכם במים משום דהחוטים מתכבסים דשרייתם זהו כיבוסם (קצות השלחן קט"ז - הערה ל"ז) וגם פירורים שעל בגדיו מותר להסירם אם אינם נבלעים בבגדיו כדין נוצה (רמ"א ש"ז - ח')
- (ז) קשקשת הראש (dandruff) ועפר ואבק שעל בגדו אם אין תחובין בבגדיו הוי כנוצות ומותר להסירם מן הבגד (רמ"א ש"ז - ח') אמנם במברשת העשויה לכך אסור (כה"ל ש"ז - ח' ד"ה ועיין) ואם היו תחובין בבגדו אסור אפילו בידו דאין דינו כנוצה וכגון טיט שעל בגדו משפשפו מבפנים דלא מוכחא מילתא לאתחזויי כמלבן אבל לא מבחוץ דדמי למלבן ומותר לגררו בצפורן וה"מ לח אבל יבש אסור דהוי טוחן
- (ח) לקלוף התו נייר (label) שדבוק להבגד אין בו משום מלבן דדינו כנוצה וגם אין בו משום קורע ומכה בפטיש כהאג"מ (ספר חיזוק לציית יעקב הערה צסוף הספר)
- (ט) הסרת חרדל או גמי לעיסה או צואת עוף וכדומה מן הבגד אסור שנעשה כתם והוי כיבוס אבל מותר להסיר הלכלוך שלמעלה שאינו דבוק להבגד דדינו כנוצה וע"י נכרי עיין לקמן
- (י) מותר לנקות את המשקפיים של זכוכית או פלאסטיק קשה דדינם כעץ דאינו כולע אמנם העדשות מגע צ"ע אם מותר לשרותן בנוזל ניקוי או לשפשפן ועיין בשיעור 349 שלדעת רב אלישיב יש איסור בדבר וכן שמעתי מרב דוד פיינשטיין אם בולעות

יא) להשתמש בקארפוט סוויפער בלא חשמל יש אוסרים מחשש קורע וסותר (שו"ת אז נדברו י"ח - י"ח) וצ"ע שהוא מקלקל וכלאחר ידו ופ"ר דלא ניחא ליה ואם מחובר לרצפה אין שייך מלבן וקורע ואם אינו מחובר יש חשש של כיבוס ועיין בחלקת יעקב (ד - ו) ויש אוסרים משום עובדא דחול (שערים מצויינים בהלכה פ - הערה ס"ח ושש"כ כ"ג - ד) כ"כ רב ש.ב. כהן בשם הגר"מ פיינשטיין (ספר שנת השייכים לצית - דף 193) ולפי טעם זה יש להתיר אם הסוויפער מיוחד לשבת או עושה בשינוי ויש מתירים ע"י נכרי (באר משה ח - ל"ז)

II. אם מותר למלצר (waiter) נכרי לכבס במים הכתם שהוא גרם להיות בכגדי האורח בסעודת שבת עיין בבה"ל (רע"ו - ד"ה "לזכור") שנכרי שרצה לתקן נר של ישראל דהיינו למחוט (flick) הפתילה ונכבה בידו וחזר והדליקו דמותר דזה הוי כמו לצרכו של נכרי כיון שנכבה בידו אבל לבקש לא"י למחוט בודאי אסור וצ"ע אם מותר לומר לנכרי לתקן טעתו ודעתי דאינו מותר

III. אם מותר לומר לנכרי לעשות כיבוס דאורייתא במקום שהוא חשוב כבוד הבריות

א) עיין בשו"ת שואל ומשיב (מהדורח ד - ח"צ סימן פ"ו) דבליל יום הכפורים נכנס אחד לבית הכסא עם הקיטל ונטנף הקיטל בצואה והתיר ע"י נכרי כי גדול כבוד הבריות (זרכות י"ט) ונראה דמותר לומר לנכרי שייכבס את מקום הלכלוך גם באופן שיש בו איסור תורה ודברי השואל ומשיב הובאו להלכה בכף החיים (ש"ז - נ"ו) כ"כ השו"ע (ש"ז - ח) ולהתפלל בלא קיטל חשוב בושה וגם זה בהיתר כבוד הבריות

ב) עיין בשער הציון (ש"ז - י"ז) שמביא הפמ"ג דמצדד דמותר לקטום הקיסם ביד כדי לחצות בו שינוי אם א"א לחצות בלא זה דקטימת הקיסם ביד (שינוי) הוא רק משום שכות וזה ע"י ישראל וכ"ש ע"י נכרי ואין להקשות דאין מתירים להוציא מת ע"י נכרי לרה"ר (ש"ח - ז צמ"ג) דאולי אין זה כבוד הבריות שנכרים יוציאוהו (עיין תקכ"ו) אמנם המ"ב (ש"ז - סקל"ו) התיר רק שבות דשבות במקום כבוד הבריות ואפשר שם אמורים כשאין בזה בזיון גדול ודברי השואל ומשיב בבזיון גדול

ג) עיין בספר מלכים אומניך (דף רמ"ט) שכתב דיש לעיין כשעלה במזיד באילן דקנסוהו לא לירד ומה ההלכה כשצריך להתפנות האם יכול לירד מפני כבוד הבריות וכתב דבכה"ג יתכן שכבוד הבריות דוחה איסור דרבנן של ירידה מהאילן ועיין במ"ב (ש"ח - סקל"ח) שכתב דגרף של רעי כגון רעי וקיא וצואה מותר לפנותו משום כבודו וממילא גרף של רעי הוא רק פרט בהיתר של כבוד לבריות כ"כ המחבר בספר טלטולי שבת (דף 261) ולכן כל דבר מיאוס כגון קליפות על השלחן וקיא על הבגד חשוב כבוד הבריות ולכאורה יש לו כל ההיתרים הנכתבים בפוסקים ואפילו כתם מאוס על קארפוט (carpet) יש בו כל ההיתרים של גרף של רעי וכבוד הבריות (וצריך שאילת חכם)

ד) ועוד סניף להתיר עיין במ"ב (ש"ז - סקל"ד) שהביא דעת החות יאיר דבשעת הדחק גדול יש לומר לנכרי שיאמר לנכרי אחר שיעשה מלאכה ובשו"ת חתם סופר (ח"מ קפ"ה) כתב דדוקא שהגוי האחרון אינו יודע שעושה על דעת ישראל אמנם הפמ"ג (צמ"ג סוף רע"ו) כתב דהמחלוקת בין החות יאיר והבעל עבודת הגרשוני הוא דוקא שהנכרי השני יודע שעושה בשביל ישראל אבל אם אינו יודע לכו"ע מותר דאין נראה כשלוחו וכ"כ המשנה שכיר (סימן ע"ז) דמיירי גם שעושה עבור הישראל איברא המהרש"ג (ז - כ"ז ונ"ח) הקשה דאם הגוי השני יודע שהמלאכה היא לצורך ישראל למה יהיה מותר להנות דאי שרית ליה אתי למימר ליה בפירוש שיעשה לו מלאכתו ולכן המכשל בשבת בשוגג מותר להנות בשעת הדחק דליכא למיחש דאי שרית ליה להנות דיכשל בידיים משא"כ כאן ואולי במקום צורך גדול יש לסמוך על המקילין באיסור דרבנן וע"ע במ"ב (ש"ז - י"ח) איברא יש כאן ספק ספיקא לאיסורא אפשר אמירה דאמירה אסור ואת"ל דמותר אפשר רק באופן שאינו יודע שהוא עושה בשביל ישראל אבל יותר נוטה להתיר משום אולי אפילו ע"י ישראל יש להתיר איסור דרבנן בכבוד הבריות וכ"ש ע"י נכרי וכ"ש ע"י אמירה דאמירה